

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอด สร้างสรรค์ความรู้ หัตถ์คติ และความคิด ที่มุ่งส่งเสริมให้มวลชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีอิสระภาพในการแสวงหาความต้องการของตน ที่สำคัญคือการศึกษาเป็นเครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นสิ่งช่วยให้ประชากรของชาติเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่ครูและนักเรียน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานไว้ว่า "การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิด หัตถ์คติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว ใฝ่ผลที่แน่นอน รวดเร็ว" (2520 : 3)

จากแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของไทย ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ได้ให้ความหมายของการศึกษาที่พึงประสงค์สำหรับประเทศไทยไว้ว่า เป็นการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะและหัตถ์คติให้คนไทยรู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมอันตนมีส่วนร่วมอยู่ด้วยแล้วนำความรู้ความเข้าใจมาใช้แก้ปัญหา เสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้นโดยกลมกลืนกับธรรมชาติ นอกจากนั้นจะต้องเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้ มีความซื่อซึ้งในคุณค่าของธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรมและวิทยาการต่างๆ ทั้งยังสามารถนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ (คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา 2518 : 6)

จากแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ศิลปศึกษา มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปลูกฝังค่านิยม ความคิด ความเข้าใจ ช่วยให้เยาวชนเข้าใจตนเองและสังคม เพราะศิลปศึกษาช่วยเสริมสร้างพัฒนาการเด็กในทุกๆ ด้าน และยังมีส่วนสำคัญ

ในการพัฒนาสติปัญญาของเด็กให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ และคิดค้นขึ้นใหม่ โดยมุ่งหวังที่จะส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิด เป็นตัวของตัวเอง และมีความสามารถในการตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของตนเองในอนาคตได้ ดังนั้นศิลปะศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านการแสดงออก การคิดริเริ่มสร้างสรรค์และคิดแปลง อันจะเป็นหนทางไปสู่การพัฒนาบุคคลต่อไป และหากในสังคมใดมีประชาชนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง สังคมนั้นมีโอกาสพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว (ศิลปชัย ขึ้นประเสริฐ 2524 : 58)

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2520 : 28) กล่าวถึงศิลปะศึกษาว่า เป็นวิชาที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่างๆ โดยแสดงออกในรูปกิจกรรม มีโอกาสได้สร้างสรรค์แก้ปัญหา และสัมผัสกับสภาพความเป็นจริง เพื่อเด็กจะได้มีประสบการณ์ในด้านสุนทรียภาพ และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เด็กได้เจริญเติบโตในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความแคล่วคล่องในการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายให้สัมพันธ์กับความคิด และการแสดงออก ฉะนั้นศิลปะศึกษาจึงมีความหมายต่อการศึกษามาก ประสบการณ์ศิลปะก่อให้เกิดพัฒนาการส่วนบุคคลในหลายๆด้าน สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง พัฒนาทักษะทางสังคม เข้าถึงความ เป็นมนุษย์ กล่อมเกล้าจิตใจให้กลมกลืนกับวัฒนธรรมและความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์ หรืออาจกล่าวได้ว่า ศิลปะเป็นเสมือนพื้นฐานทางจิตใจ และคุณค่าทางสังคม (Ross 1980 : 97) ศิลปะทุกแขนงชักเสียดความคิด และจิตใจคนให้มองใส่ ยกระดับจิตใจคนให้มีความประณีตละเอียดอ่อนเป็นเครื่องข้อมจิตใจคนให้อ่อนโยนมีเมตตา ไม่แข็งกระด้าง ส่งเสริมและยกระดับคุณธรรมคนให้สูงขึ้น (เอกวิทย์ ณ กลาง 2524 : 48) ดังนั้นคุณค่าที่แท้จริงของวิชาศิลปะศึกษาก็คือการพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของเด็กทุกเพศทุกวัย เพราะว่าคนย่อมเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาประเทศชาติ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (เลิศ อานันท์นะ 2523 : 93)

แผนการศึกษาชาติฉบับปีพุทธศักราช 2520 ได้เน้นความมุ่งหมายของการศึกษา ในหมวดที่ 1 ว่า เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และในหมวดที่ 6 เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม พละนาถีมัย สภากวาศล้อม และกิจกรรมเยาวชนว่า รัฐพึงสนับสนุนกิจกรรมเยาวชนและจัดการศึกษาเพื่อ

ส่งเสริมให้เยาวชนมีบุคลิกภาพที่ดี มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีทัศนคติที่ดีต่อ
วัฒนธรรมไทย ยึดมั่นร่วมมือกันดำรงรักษาและป้องกันสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 15) ต่อมากระทรวงศึกษาธิการ
ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียน
มีความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจและความ
ถนัด เพื่อให้แต่ละคนเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม
วิชาศิลปะศึกษาถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ ซึ่งกำหนดให้เรียนวิชาทัศนศิลป์เป็น
วิชาบังคับ ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 2 สัปดาห์ละ 1 คาบ และยังกำหนดราย
วิชาเลือกสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3 อีกสัปดาห์ละ 2 คาบ
(กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 3) นอกจากนั้นแล้ว วิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่ถูก
จัดไว้ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย ในหลักสูตรระดับประถมศึกษา ของกระทรวง-
ศึกษาธิการ พุทธศักราช 2521 ด้วย แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของ
วิชาศิลปะศึกษาจึงได้จัดวิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาบังคับตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น

การที่จะให้การเรียนการสอนศิลปะศึกษาเกิดประโยชน์ตามแผนการศึกษาชาติ
และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างสมบูรณ์นั้น จะต้องเข้าใจจุด
ประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปะ ว่าเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพ และสร้าง
ศิลปะนิสัยในตัวเด็กมากกว่าการหวังผลในความสามารถทางศิลปะ เพราะผลงานทาง
ศิลปะนั้นเป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างสรรค์เพื่อเตรียมคนให้สมบูรณ์ ดังนั้นจุดประสงค์
ของการสอนศิลปะศึกษาจึงมิใช่การผลิตคนให้เป็นศิลปิน แต่เป็นการศึกษาที่พัฒนาทรัพยากร
กำลังคนให้มีคุณภาพตามที่เขาควรจะเป็น (เลิศ อานันท์ 2523 : 63) เมื่อศิลปะ
เกี่ยวข้องกับทางการศึกษาการเรียนรู้ทางศิลปะย่อมไม่ใช่การเรียนรู้เฉพาะตัวของศิลปะเอง
แต่จะเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาทางการศึกษา สมรรถภาพของครูผู้สอน ความพร้อมของ
นักเรียน การเรียนการสอน สื่อการสอน และสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเรียนรู้
(วิรุฬห์ ตั้งเจริญ 2526 : 106) สำหรับการเรียนการสอนนั้น บุคคลที่มีส่วน
สำคัญในการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานี้คือ "ครู" ครูเป็น
องค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง เป็นตัวจักรสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การศึกษามุ่งบรรลุเป้าหมาย แม้ว่า

องค์ประกอบอื่นๆ จะดีสักเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าครูบกพร่องไป การจัดการศึกษาก็จะล้มเหลวอย่างแน่นอน (ทวีโลก เกษมศรี 2518 : 1) คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้ให้ความสำคัญของครูว่า ครูคือบุคคลที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเกิดพัฒนาการโดยรอบชั้นในตัวผู้เรียน เป็นผู้มีคุณธรรมและมีลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านบุคลิกทั่วไป ความสัมพันธ์ต่อศิษย์ และบทบาทต่อสังคม (2518 : 45) ครูผู้สอนศิลปศึกษาควรจะเป็นคนดีในทุกๆ ด้าน มีความสามารถและแสดงความสามารถในการสอนและการจัดกิจกรรมการสอน รวมทั้งการวัดผลประเมินผล และการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร ผลงานครูจะเป็นที่ยอมรับประทับใจนักเรียน ดังนั้นครูจะต้องเป็นผู้ไม่อยู่นิ่งเฉย กระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติม หูตากว้างทันสมัย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยอมรับศิลปวิทยาการใหม่ๆ ใจกว้างมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อุปนิสัยครูมักจะถ่ายทอดไปยังลูกศิษย์ได้จากการประพฤติปฏิบัติของครู จึงนับได้ว่าลักษณะที่ดีของครูย่อมถูกถ่ายทอดมาเป็นของนักเรียนด้วย (ชโล พงษ์สามารถ 2526 : 90)

ในปัจจุบันครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะในการจัดการศึกษา ครูเป็นผู้มีอิทธิพลต่อตัวนักเรียนมากที่สุด นโยบายด้านการจัดการศึกษาจะเป็นผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับที่ครูเป็นผู้นำไปปฏิบัติ ด้วยเหตุที่ครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียน นักเรียนจึงยึดครูเป็นแบบอย่าง ดังนั้นหากครูไม่สามารถประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีได้ ก็จะเป็นผลเสียหายแก่การพัฒนาคุณภาพเด็กเป็นอย่างยิ่ง นับได้ว่าคุณลักษณะและคุณสมบัติที่ดีของครูเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก ครูมีหน้าที่หลักที่สำคัญคือ อบรมสั่งสอนนักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติดี เป็นพลเมืองดีและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถทางด้านการสอน ด้านวิชาการ ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านมนุษยสัมพันธ์ (วัชรา เล่าเรียนดี 2524 : 8) นอกจากนั้นลักษณะของครูทางด้านบุคลิกลักษณะท่าทาง ความรู้ ความสนใจ ความจริงใจ ความเป็นผู้นำ รวมทั้งเจตคติของครูที่มีต่อวิชาที่สอน และต่อศิษย์ที่สอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอื่นหนึ่งที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการสอน (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ 2524 : 61-62)

ในด้านการมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพตามความสามารถ ความถนัด และความ

สนใจ สามารถนำเอาไปใช้เพื่อพัฒนาตนเองทั้งร่างกาย สติปัญญา ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสามารถเรียนจบในตัวเอง และเป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับสูงต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 9) การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของประชากรในประเทศ ปัญหาชั้นมูลฐานของประเทศที่กำลังพัฒนาได้แก่ การขาดครูที่มีความรู้ความสามารถระดับกลาง หน้าที่ที่สำคัญของประเทศคือ การสร้างกำลังคนในระดับมัธยมศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีจำกัดให้ได้ผลมากที่สุด การผลิตคนในระดับนี้นับว่าเป็นการลงทุนที่ดีที่สุดของประเทศ เพราะผู้มีการศึกษาระดับนี้ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจแก่ประเทศในอัตราสูง

ดังนั้นครูศิลปะจะดำเนินการเรียนการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ลุล่วงไปด้วยดีได้ จะต้องเป็นผู้มีความสามารถทั้งทางด้านร่างกาย กำลังใจ เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง เพราะศิลปศึกษาเป็นกิจกรรมที่ช่วยกล่อมเกล่าเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กให้รู้จักมีความรับผิดชอบ ความมีระเบียบรวมทั้งเลือกสรรแนวทางปฏิบัติที่มีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นแก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อเป็นทางนำไปสู่การเป็นประชากรที่มีคุณภาพในอนาคต ครูศิลปะจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างใกล้ชิด จึงควรมีความสามารถทางด้านการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล การดำเนินงานในหน้าที่ของครูศิลปะจะสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความรับผิดชอบในหน้าที่และองค์ประกอบอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมครูในค่านิยมบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ เนื่องจากวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะชอบวิชานี้อยู่แล้ว เพราะเป็นวิชาที่ต้องอาศัยกิจกรรมในการปฏิบัติงานมีความเป็นอิสระเสรีมากกว่าวิชาอื่นๆ ที่จะต้องนั่งเรียนอยู่กับที่ ครูศิลปะมีโอกาสดีกัลลิกกับเด็กในการเรียนการสอนมากกว่าวิชาด้านอื่น ดังนั้นบุคลิกภาพของครูจึงมีผลถ่ายทอดไปสู่เด็กได้ (เลิศ อานันท์ 2523 : 138) คุณสมบัตินี้และคุณลักษณะครูศิลปะดังกล่าวจะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้จุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ แต่ก็ยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยในเรื่อง ลักษณะที่พึงประสงค์ของครูศิลปะระดับมัธยมศึกษามาก่อน ดังนั้นจากแนวทฤษฎีและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ยังขาดแคลนการศึกษาค้นคว้า สืบหาข้อมูล และ

ทำการวิจัยทางด้านนี้ จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษา ลักษณะที่พึงประสงค์ของครูศิลปะ ตามการรับรู้ของครูศิลปะและนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพครูศิลปะ และ เป็นแนวทางในการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมในการสอนศิลปะ นอกจากนั้นยังเป็นแนวทางในการผลิตครูศิลปะตามลักษณะที่พึงประสงค์อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ ตามการรับรู้ของครูศิลปะและนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ ตามการรับรู้ของครูศิลปะและนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานของการวิจัย

สุวรรณ เนตยากร (2520 : 68) ทำการวิจัยขอบเขตหน้าที่และลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะที่พึงปรารถนาของครู นักเรียนและผู้ปกครองมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ครูมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายสุภาพ พุดจาสุภาพ รู้จักควบคุมอารมณ์ เลี่ยงตึงตังหงัด และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน วิไลวรรณ ทรัพย์เจริญ (2522 : 72) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูภาษาไทย และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า สมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุดสำหรับครูภาษาไทยได้แก่ สมรรถภาพในการสอนและเตรียมการสอน มีเหตุผล ชยัน กระทิงอรันในการสอน ปรับปรุงการสอน ใช้ภาษาไทยได้ดีทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี วัชรา เล่าเรียนดี (2524 : 145-146) ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน พลศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติ คุณลักษณะ และความสามารถในการปฏิบัติงานของครูพลศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอนพลศึกษาเกี่ยวกับ คุณสมบัติ คุณลักษณะ และความ

สามารถในการปฏิบัติงานของครูพลศึกษาไม่แตกต่างกัน จันทิมา สุวรรณพรหม (2528 : 60-61) ทำการวิจัยเกี่ยวกับ ลักษณะครูวิทยาศาสตร์ ซึ่งครูวิทยาศาสตร์ และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะครูวิทยาศาสตร์ ที่พึงประสงค์ต่างๆ คือ คำนคุณธรรม คำนเนื้อหา คำนการสอน คำนการวัดผล ประเมินผล คำนบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ มีความจำเป็นมาก และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

จากแนวทางในการวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในระดับมัธยมศึกษาไม่ว่าจะเป็นครูในสายวิชาใดก็ตาม จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงาน คำนการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ คำนการวัดผล ประเมินผล มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสุภาพทั้งกาย วาจา ใจ ซึ่งทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครอง มีความเห็นสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นแนวทางในการตั้ง สมมุติฐานของการวิจัยว่าลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของครูศิลปะและนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูสอนศิลปะ และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาวิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาบังคับ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ลักษณะที่พึงประสงค์ของครูศิลปะใน คำนบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ คำนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการสอนศิลปะศึกษา และ คำนการวัดผล ประเมินผลศิลปะศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ถือว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ
2. ถือว่าความแตกต่างในเรื่อง เพศ อายุ ของครูและนักเรียน รวมทั้ง ความแตกต่างในเรื่องสภาพแวดล้อม เช่นขนาดหรือประเภทของโรงเรียน ไม่มีผลในการ

ตอบแบบสอบถาม

คำจำกัดความในการวิจัย

1. ลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะของครูศิลปะ ที่ควรจะมีหรือจำเป็นต้องมี เพื่อเป็นเครื่องแสดงคุณภาพของครูผู้สอนศิลปศึกษา เกี่ยวกับลักษณะด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์. ด้านการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการสอน และด้านวัดผลประเมินผลการเรียนศิลปศึกษา
2. การรับรู้ คือการแปลความ หรือตีความ จากความรู้สึกลงมาเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของครูศิลปะ
3. ครู หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนศิลปศึกษา ในปีการศึกษา 2529 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
4. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาบังคับในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 2 ในปีการศึกษา 2529 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูล

ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เกี่ยวกับลักษณะครูศิลปะ และลักษณะที่ดีของครูทั่วไป

2. กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือครูผู้สอนศิลปะ และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนศิลปศึกษาเป็นวิชาบังคับ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ดังนี้

2.1 สุ่มจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

กรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งสิ้น 102 โรงเรียน มาสุ่มตัวอย่างโรงเรียนร้อยละ 65 ได้โรงเรียนจำนวน 66 โรงเรียน

2.2 สุ่มครูผู้สอนศิลปะ จากโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร
โรงเรียนละ 2 คน ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 132 คน

2.3 สุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนศิลปะศึกษาเป็นวิชาบังคับ
โรงเรียนละ 5 คน ได้นักเรียนเป็นตัวอย่างประชากรจำนวน 330 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครูศิลปะ และนักเรียน
เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของครูศิลปะขึ้นเองจากข้อมูลที่ได้ศึกษามา

3.2 นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม
และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณา 5 ใน 7 ท่าน

3.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับครูศิลปะ
จำนวน 10 คน และนักเรียนจำนวน 20 คน ในโรงเรียนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างประชากร

3.4 นำแบบสอบถามที่ไปทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร

3.5 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้แบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ ใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะลักษณะที่พึงประสงค์ของครูศิลปะ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม และรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ
(Percentage) นำเสนอในรูปตารางและการบรรยาย

5.2. เกี่ยวกับลักษณะครูศิลปะ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean)
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation) การเปรียบเทียบความคิดเห็นใช้
การทดสอบค่า ที (t-test) นำเสนอในรูปตารางและการบรรยาย

5.3 เสนอข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดในรูปความเรียงตามลำดับ
ความสำคัญ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยจะทำให้ทราบถึง ลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ในค่าน
บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ คำนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการสอนศิลปศึกษา
และค่านการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนศิลปศึกษา สำหรับเป็นแนวทางในการ
ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของครูศิลปะ ตลอดจนเป็นแนวทางในการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม
ที่จะทำหน้าที่ครูศิลปะ ในระดับมัธยมศึกษาต่อไป และเป็นแนวทางในการผลิตครูศิลปะ
ตามลักษณะที่พึงประสงค์ อีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย